

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

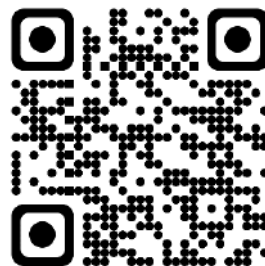
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);	Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ma’rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon). Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston) Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОВОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD Зокир
БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ**
(Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor:

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJAOGU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Dilshod KHURSANOV – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Shahnoza KHUSHMURODOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Dinara ISLAMOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);
Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV**
(Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV**
(Uzbekistan)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Juliboy ELTAZAROV

*Filoloji Bilimleri Doktoru, Prof. Dr.
(Özbekistan)*

Baş Editör Yardımcısı:

Rohila RUZMANOVA

Filoloji Bilimleri Adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

BİLİM KURULU:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROCİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri aday, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza CURAKULOVA – Tarih bilimleri aday, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimcon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufcan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Cabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Timur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Dilşod HURSAVOV – PhD. Doç. (Özbekistan);

Şahnoza HUŞMURODOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Dinara İSLAMOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV**
(Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV**
(Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

Dr.Öğr.Gör. Emrah YILMAZ

TÜRK DİLİNİN DİYALEKTAL TÜRLEİNİN TASNİFİNDE KULLANILAN SÖZ BAŞI /*y- /ÜNSÜZÜNÜN DURUMU 8

Yusupova Orziboni Sunnatovna

ADABIY TIL VA BADIY ASAR TILI XUSUSIDA 21

TURKIY XALQLARNING IJTIMOYIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Mahkamoy TURSUNOVA

SAMARQAND VA ISTANBUL UNIVERSITETLARI ORASIDA HAMKORLIK VA BIRDAMLIKNING TARIXIY ILDIZLARI HAQIDA 27

Мусо Юлдошев

ЕВРОПА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ҚАДИМГИ ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ 34

QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

Латыпов Фарит Рафгатович

ЗАПАДНО-ПАТЮРКСКИЙ СУБСТРАТ В ГЕТО-ФРАКИЙСКОМ ТЕКСТЕ ГТР-13, СОДЕРЖАЮЩЕМ ПАТРИОТИЧЕСКИЙ ПРИЗЫВ ПРОТИВ АГРЕССИИ РИМЛЯН, В СОПОСТАВЛЕНИИ С ЛЕКСИКОЙ ЛИТЕРАТУРНЫХ УЗБЕКСКОГО И КАЗАНСКО-ПЮРКСКОГО ЯЗЫКОВ 39

Salohiy Dilorom Isomiddin-kızı, Mamatkulov Pulat

NİZAMİ VE ZAHİRİDDİN MUHAMMED BABUR'UN EDEBİ-ESTETİK İLKELERİ 48

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Sayali Cəfərova

MUSA CƏLİL TATAR ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ 53

Ruzmanova Roxila

TURK TILIDA YARATILGAN LUG‘ATLAR TAJRIBASIDAN 58

Kaliev N.Sh., Zhalalova A.M., PhD T.Zhurgenov

VERBALIZATION OF THE "WORLD" CONCEPTOSPHERE IN THE LANGUAGE WORLDVIEW OF THE SUMERIAN AND ANCIENT TURKIC PEOPLES 72

Aynur Cəfərova

QƏDİM QIRĞIZ DASTANI OLAN “MANAS” DASTANINDA İŞLƏNƏN SAİT VƏ SAMİT FONEMLƏRİ 80

Axmad XASANOV

BADIY ASARDA TERMIN QO‘LLASH ZARURATI 85

Shokirov Raxmatulla Shavka o‘g‘li

TOPONIMLARNI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARI-DAN SAMARALI FOYDALANISH 92

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

B In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, “Turkological Studies” passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

TOPONIMLARNI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY KOMPYUTER TEKNOLOGIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Shokirov Raxmatulla Shavkat o‘g‘li,

Sharof Rashidov nomidagi

Samarqand davlat universiteti

Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

E-mail: rahmatulla.com@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-7936-3102

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15393318>

Annotatsiya: Toponimlar, mintaqaning madaniy, tarixiy va geografik o‘ziga xosligi haqida ma'lumot xazinasiga ega. Zamonaviy kompyuter texnologiyalarining paydo bo‘lishi bilan toponimik tadqiqotlar sohasida ham evolyutsion o‘zgarishlarni boshdan kechirdi, tadqiqot ishlari olib borish uchun yangi imkoniyatlar ochdi. Ushbu maqolada biz ilg‘or kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda toponimlarni o‘rganishning ko‘p qirrali yo‘nalishlarini ko‘rib chiqamiz.

Kalit so‘zlar: Toponimlar, GIS texnologiyasi, raqamli xaritalash, kompyuter lingvistikasi, kraudsorsing, toponimlarning fazoviy tahlili.

EFFECTIVE USE OF MODERN COMPUTER TECHNOLOGIES IN TOPONYMS LEARNING

Abstract: Toponyms, the names given to places, hold a treasure trove of information about the cultural, historical, and geographical identity of a region. With the advent of modern computer technologies, the field of toponymic research has undergone a transformative evolution, opening up new possibilities for exploration and understanding. In this article, we will consider the multifaceted directions of studying toponyms using advanced computer technologies.

Keywords: Toponyms, GIS technology, digital mapping, computer linguistics, crowdsourcing, spatial analysis of toponyms.

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИЗУЧЕНИИ ТОПОНИМОВ

Аннотация: Топонимы, названия мест, содержат сокровищницу информации о культурной, исторической и географической самобытности региона. С появлением современных компьютерных технологий область топонимических исследований претерпела трансформационную эволюцию, открыв новые возможности для исследования и понимания. В данной статье мы рассмотрим многогранные направления изучения топонимов с использованием передовых компьютерных технологий.

Ключевые слова: Топонимы, ГИС-технологии, цифровое картографирование, компьютерная лингвистика, краудсорсинг, пространственный анализ топонимов.

Kirish: Toponimlar, joy nomlari ko‘plab madaniy, tarixiy va geografik ma‘lumotlarni o‘z ichiga oladi va azaldan olimlar, tarixchilar va geograflarning qiziqishini uyg‘otib kelgan. An‘anaviy toponimika tadqiqotlarining zamonaviy kompyuter texnologiyalari bilan uyg‘unlikda amalda qo‘llanilishi, joy nomlari tahlilida tub oizgarishlarga sabab boilmoqda. Zamonaviy kompyuter texnologiyalarining integratsiyasi toponimlarni o‘rganish va tushunish uslubimizni

tubdan o‘zgartirib, chuqur o‘rganish uchun mislsiz imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu maqolada biz ilg‘or kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda toponimlarni tahlil qilish va o‘rganish jarayonlarini ko‘rib chiqamiz hamda fanlararo yondashuvining ko‘plab afzallik va yutuqlarini o‘rganamiz.

Darhaqiqat, bu jarayonda zamonaviy kompyuter texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish toponimlarni o‘rganish jarayoniga o‘zgartiruvchi ta’sir ko‘rsatadi va soha mutaxassislariga katta imkoniyatlar yaratadi. Jumladan:

1. Raqamli xaritalash va geografik axborot tizimlari (GIS): GIS (inglizcha, geographic information systems – geografik axborot tizimlari) – tadqiqotchilarga toponimlarning murakkab tafsilotlarini o‘rganishga, ular ifodalagan landshaftlarning keng qamrovli tasvirini hosil qilish imkonini beradi. Toponimik kartalar tuzish, ulardan foydalanish, umuman kartografik usulning imkoniyatlarini rus olimi Ye.M.Pospelov ilmiy jihatdan har tomonlama o‘rgangan. Kartografik usul toponimistdan o‘rganilgan umumiy materiallardan aniq xulosa chiqarishni talab qiladi. Shu sababdan, kartadagi ma’lumotlar matnga nisbatan yaqqol va aniq ko‘zga tashlanadi hamda toponimik hodisa va qonuniyatlarini tushinish imkoniyatini beradi. Toponimik «yuki» bo‘lgan kartalarni tuzish va ulardan samarali foydalanish uchun toponimlarning elektron bazasini yaratish, zamonaviy axborot va GIS - texnologiyalarni qo‘llash yaxshi natija beradi⁷.

Zamonaviy kompyuter texnologiyalari, xususan, GIS dasturlari toponimlarni vizuallashtirish va tahlil qilishda inqilob qildi. GIS fazoviy tahlilni osonlashtiradigan va geografik munosabatlar va fazoviy tasvirlar haqida tushuncha beradigan toponimik ma’lumotlar bilan qatlamlangan batafsil raqamli xaritalarni hosil qilishga imkon beradi. Tadqiqotchilar madaniy, tarixiy va atrof-muhit omillari bilan bog‘liqlikni ochib, joy nomlarining tarqalishini tahlil qilishlari va vizualizatsiya qilishlari mumkin.

GISdan tadqiqotchilar joylarning madaniy va tarixiy ahamiyatini xaritalash, til xilma-xilligini saqlash, toponimlarning fazoviy tahlilini amalga oshirish va raqamli xaritalashda jamoatchilik ishtiroki va fikrini o‘rganish kabi yo‘nalishlarda samarali foydalanishlari mumkin. Quyida bu yo‘nalishlar haqida batafsilroq to‘xtalaib o‘tamiz.

Madaniy va tarixiy ahamiyatini xaritalash: Raqamli xaritalash vositalari toponimlarni geografik kontekstda vizualizatsiya qilish imkonini beradi, naqsh (tasvir, chizma) va tendentsiyalarni aniqlashga yordam beradi. Tarixiy xaritalarni qo‘shib, tadqiqotchilar vaqt o‘tishi bilan joy nomlarining evolyutsiyasini kuzatishi mumkin. Bu yo‘nalishdagi dastlabgi nazariyalar rus olimi Ye.M.Pospelovning tadqiqotlarida o‘z ifodasini topgan. Olim ushbu usul yordamida toponimik qo‘shimchalarning hudud bo‘ylab tarqalishi, hudud toponimiyasidagi mavjud tillarning areallari, nomlarning maydon birligi bo‘yicha qanchalik zichligi va necha marotaba takrorlanishini aniq misollarda ko‘rsatgan⁸.

GIS turli xil ma’lumotlar to‘plamini birlashtirishni osonlashtiradi, bu esa toponimlarga ta’sir qilgan madaniy va tarixiy o‘zgarishlarni tahlil qilish imkonini beradi. GIS texnologiyasidan foydalanish Xalqaro miqyosda allaqachon keng qo‘llanilmoqda va samarali natijalarga erishish imkoniyatini bermoqda⁹.

⁷ Hakimov Q., Toponimika (Darslik). Toshkent: Mumtoz so‘z, 2016. 27-bet

⁸ Пospelov E. M. Топонимика и картография. - М.: Мысль, 1971. - 256 с.

⁹ Yuliya Vladimirovna Bushmakina, Polina Alexandrovna Balyberdina, Maria Konstantinovna Dmitrieva and Maria Vyacheslavovna Gogoleva. The use of GIS for studying cultural heritage and historical urban landscape: the case of Perm and Usole (Russia) // Ge-conservación N° 11, 2017. Pages: 264-271

Til xilma-xilligini saqlash: Toponimlarni o‘rganishda raqamli xaritalash va GISdan foydalanishning asosiy afzalliklaridan yana biri til xilma-xilligini saqlashdir. Tillarning rivojlanishi va madaniyatlarning o‘zgarishi bilan toponimlar jamiyat merosining mohiyatini o‘zida mujassam etgan lingvistik artefaktga aylanadi. GIS texnologiyasi globallashtirish davrida til xilma-xilligini saqlashga hissa qo‘shib, ushbu nomlarni hujjatlashtirish va kataloglashda yordam beradi.

Toponimlarning fazoviy tahlili: GIS toponimlarni o‘rganishda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan kuchli fazoviy tahlil vositalarini taklif etadi. Tadqiqotchilar mintaqadagi joy nomlarining taqsimlanishini tahlil qilishlari, klasterlashish tasvirlari hamda jismoniy xususiyatlar yoki tarixiy voqealar bilan bog‘liqligini aniqlashlari mumkin. Bu fazoviy nuqtai nazar toponimlarning talqinini chuqurroq o‘rganishga imkon berib, yashirin bog‘lanishlarni ochib beradi va ularning ahamiyatini yoritib berishga xizmat qiladi. Bugungi kunda bu tahlil usuli bir qator rivojlangan mamlakatlarda toponimlar tahlilida keng qo‘llanilib kelinmoqda. AQSHning Luiziana davlat universitetida “Xitoyning Yunnan shahridagi joy nomlarining GIS asosidagi fazoviy tahlili” mavzusida olib borilgan tadqiqot ishi buning yorqin misolidir¹⁰.

Raqamli xaritalashda jamoatchilik ishtiroki va fikrini o‘rganish: Raqamli xaritalash va GIS toponimlarni o‘rganishda jamoatchilikni jalb qilish yo‘llarini taqdim etadi. Xarita tuzish tashabbuslari mahalliy aholiga joy nomlari haqidagi bilimlariga hissa qo‘shish imkonini beradi, ma’lumotlar bazasini mahalliy aholi nuqtai nazari bilan boyitadi. Ushbu hamkorlikdagi yondashuv jamoa a’zolarida vatanparvarlik va milliy g‘urur tuyg‘usini kuchaytiradi, toponimlarni yanada yaxlit tushunishni ta’minlaydi.

Shuni ham alohida qayd etib o‘tish kerakki, bu jarayonda turli qiyinchilik va bir qator muammolar ham uchraydi. Raqamli xaritalash va GIS toponimik tadqiqotlar uchun misli ko‘rilmagan imkoniyatlarni taqdim etsa-da, hal qilinishi kerak bo‘lgan ba’zi muammolar ham mavjud. Toponimik tadqiqotlarda GIS texnologiyalaridan mas’uliyat bilan foydalanishni ta’minlash uchun ma’lumotlar maxfiyligi, madaniy sezgirlik va ma’lumotlardan noto‘g‘ri foydalanish potentsiali kabi muammolarga alohida e’tibor bilan tadqiqot ishlarini olib borish zarur.

Umuman olganda, raqamli xaritalash va GIS toponimlarni o‘rganishda bebaho vosita hisoblanadi, tadqiqotchilarga joy nomlarining boy tasvirini geografik va tarixiy kontekstda o‘rganish uchun vositalarni taqdim etdi. Rus toponimshunos olimi Basik S.N. ta’biri bilan aytganda “Toponimlarning zamonaviy ma’lumotlar bazalari hamda elektron gazetalarni yaratish va GIS texnologiyalaridan foydalanish toponimik tadqiqotlarni sezilarli darajada faollashtiradi¹¹. Texnologiyaning rivojlanishi davom etar ekan, raqamli xaritalash, GIS va toponimik tadqiqotlar o‘rtasidagi hamkorlik, til, madaniyat va landshaft o‘rtasidagi murakkab aloqalarni tushunishning yangi yo‘llarni ochadi.

2. Katta ma’lumotlar va hisoblash lingvistikasi: Katta ma’lumotlar tahlili va kompyuter lingvistikasining paydo bo‘lishi toponimlar tahlilini o‘zgartirdi. Algoritmilar katta hajmdagi lingvistik ma’lumotlarni qayta ishlashi, nomlash qoidalarini aniqlash, toponimlar va madaniy kontekstlar o‘rtasidagi aloqalarni ochishi mumkin. Tabiiy tillarni qayta ishlash (NLP) usullari turli til va dialektlardagi joy nomlaridan ma’no va kontekstni ajratib olishga imkon beradi. Bu esa, o‘z navbatida, toponimlarni amaliy tilshunoslikda o‘rganish imkoniyatlarini ochib beradi.

Shuni ham alohida ta’kidlash kerakki, katta toponimik ma’lumotlar to‘plamida o‘qitilgan mashinani o‘rganish algoritmlari joy nomlaridagi o‘ziga xosliklar asosida toponimlarni ajrata

¹⁰ Zhang, Ling, "GIS-based spatial analysis of place names in Yunnan, China" (2012). LSU Master's Theses. https://repository.lsu.edu/gradschool_theses/1717

¹¹ Басик С. Н. Общая топонимика. Минск: БГУ. 2008. 15 с.

oladi. Bu algoritmlar toponimlarni avtomatlashtirilgan turkumlashtirish, ma’nosini ajratish va tasniflashda yordam beradi, shuningdek, tahlillarni yanada samaraliroq va aniqroq o’tkazishga yordam beradi. Bundan tashqari, mashinani o’rganish modellari tarixiy tendentsiyalar va ijtimoiy o’zgarishlarni hisobga olgan holda vaqt o’tishi bilan joy nomlarining evolyutsiyasini bashorat qilishga ham yordam beradi.

3. Semantik tahlil uchun mashinani o’rganish algoritmlari: Toponimlarning semantik boyligi ko’pincha an’anaviy tadqiqot usullari uchun qiyinchilik tug’diradi. Biroq, mashinani o’rganish algoritmlari katta hajmdagi lingvistik va kontekstual ma’lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilishda ustundir. Bu algoritmlar semantik nuanslarni farqlay oladi, qoliplarni aniqlaydi va toponimlardagi yashirin ma’nolarni ochib beradi, bu esa tadqiqotchilarga joy nomlaridagi madaniy va tarixiy qatlamlarni chuqurroq tushunish imkonini beradi.

Kompyuter lingvistikasi va bog’langan ma’lumotlar metodologiyasi esa toponimik ma’lumotlarni tizimli va o’zaro bog’liq holda o’rganish uchun asosni taklif qiladi. Joy nomlari bilan bog’liq turli xil ma’lumotlar to’plamini bog’lash orqali tadqiqotchilar toponimlar, tarixiy voqealar, folklor va geografik xususiyatlar o’rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradigan keng qamrovli bilim grafiklarini hosil qilishlari mumkin. Bu o’zaro bog’liqlik toponimlar tarkibidagi madaniy ahamiyatni yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

4. Tarixiy va madaniy kontekstualizatsiya: Kompyuter texnologiyalari tarixiy va madaniy ma’lumotlar bazalarining uzluksiz integratsiyalashuvini ta’minlaydi va tadqiqotchilarga o’zlarining tarixiy va madaniy muhitida toponimlarni kontekstualashtirishga imkon beradi. Ushbu fanlararo yondashuv toponimik tadqiqotlarni boyitib, lingvistik tahlildan tashqariga chiqadigan yaxlit ko’rinishni beradi. Tadqiqotchilar siyosiy, ijtimoiy va madaniy landshaftlardagi o’zgarishlarni aks ettiruvchi joy nomlarining vaqt o’tishi bilan qanday rivojlanishini o’rganishlari mumkin.

5. Real vaqtda yangilanishlar va raqamli arxivlar: An’anaviy toponimik ma’lumotlar bazalari ko’pincha joy nomlarining dinamik tabiatiga moslashish uchun kurashadi. Zamonaviy kompyuter texnologiyalari real vaqt rejimida yangilanishlarni osonlashtiradi, ma’lumotlar bazalarining dolzarb bo’lib qolishini ta’minlaydi. Bundan tashqari, tarixiy arxivlarni raqamlashtirish tadqiqotchilarga ko’plab toponimik ma’lumotlardan foydalanish imkonini beradi, bu esa mintaqa nomlash qoidalarini yanada to’liqroq va aniqroq tushunishga yordam beradi.

6. Madaniyatlararo taqqoslash va global aloqa: Zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida dunyo tadqiqotchilari toponimlarni madaniyatlararo taqqoslashlari va hamkorlikda ish olib borishlari mumkin. Ushbu global istiqbol turli mintaqalardagi nomlash konventsionalidagi o’xshashlik va farqlarni tushunishimizni kuchaytiradi. Raqamli platformalar va ma’lumotlar bazalari butun dunyo bo’ylab tadqiqotchilar o’rtasida hamkorlikni yo’lga qo’yib, toponimik tadqiqotlarga yanada inklyuziv va hamkorlikda yondashishga yordam beradi.

7. Hamkorlikdagi kraudsorsing va fuqarolik fanlari: Zamonaviy kompyuter texnologiyalari, hamkorlik platformalari va fuqarolik fanlari tashabbuslaridan foydalanish, toponimik ma’lumotlar to’plamini to’plash, tekshirish va boyitishda kengroq hamjamiyatni jalb qiladi. Kraudsorsing¹² joy nomlari bilan bog’liq turli lingvistik o’zgarishlar va mahalliy bilimlarni

¹² Kraudsorsing (inglizcha crowdsourcing, crowd – “omma” va sourcing – “resursidan foydalanish”) – oddiy insonlarning yaratuvchanligi, tajriba va bilimlariga asoslangan holda muammolarni hal etish va yangi brendlarni yaratishdir. Kraudsorsing texnologiyasi yordamida inson resursidan foydalanib biznes, ijtimoiy va siyosiy muammolarga yechim topish mumkin.

to‘plash imkonini beradi, bu esa turli madaniyatlar va mintaqalar bo‘yicha toponimlar haqida to‘liqroq tushunchaga yordam beradi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, toponimik tadqiqotlarni zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida amalga oshirish bu sohada o‘ziga xos yangi davrini boshlab berdi. GIS orqali raqamli xaritalash, hisoblash lingvistikasi, bog‘langan ma’lumotlar metodologiyasi, mashinalarni o‘rganish va hamkorlikda kraudsorsing – bu texnologiya bizning toponimlarni tushunishimizni qanday yaxshilashining bir nechta yo‘nalishlari xolos. Ushbu yutuqlar nafaqat batafsil tahlillarni osonlashtiradi, balki fanlararo hamkorlikni rag‘batlantiradi, butun dunyo bo‘ylab joy nomlariga qo‘yilgan madaniy, tarixiy va geografik gobelenlarga bo‘lgan munosabatimizni boyitadi. Texnologiyalar rivojlanishni davom etar ekan, toponimlarni ular yordamida o‘rganish bizga bu sohada bir muncha qulaylilar yaratishi bilan birga, dunyo geografik nomenklaturasining murakkab tuzilishini yanada chuqurroq o‘rganish imkonini beradi. Faqat ulardan samarali va oqilona foydalana olsak bo‘lgani.

Iqtiboslar/Сноски/References/Kaynaklar:

1. Yuliya Vladimirovna Bushmakina, Polina Alexandrovna Balyberdina, Maria Konstantinovna Dmitrieva and Maria Vyacheslavovna Gogoleva. The use of GIS for studying cultural heritage and historical urban landscape: the case of Perm and Usolie (Russia)// Ge-conservación N° 11, 2017. Pages: 264-271
2. Zhang, Ling, “GIS-based spatial analysis of place names in Yunnan, China” (2012). LSU Master's Theses. https://repository.lsu.edu/gradschool_theses/1717/
3. Hakimov Q. Toponimika (Darslik). -Toshkent: Mumtoz so‘z, 2016. 27-bet
4. Поспелов Е. М. Топонимика и картография. - М.: Мысль, 1971. - 256 с.
5. Басик С. Н. Общая топонимика. -Минск: БГУ. 2006. 197 с.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Turkish and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
 3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
 4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
 5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
 6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o’tkazilgan sammitida ko’zda tutilgan o’zaro aloqalarni jadallashtirish bo’yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O’zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUYIDAGI YO’NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otaismi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida o‘zbek, turk va ingliz tillarida annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:

 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, турецком и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
 - Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
 - Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
 - Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

**ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

Muharrir:

Prof. J.Eltazarov

Musahhih va texnik muharrir:

R. Shokirov

ISSN 2992-9229

2023-yil 15-dekabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2023-yil 25-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı – 6,56.

Adadı 30 nusxa. Buyurtma № 612

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229